

การศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา
เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล
A Study of Information on History, Culture and Local
Wisdom for Tourism Support in Khao Khaow Subdistrict,
La-ngu District, Satun Province

ชุลีพร ทวีศรี^{1*} ทิวาพร จันทร์แก้ว¹ และสิทธิพร ศรีพ่อง¹
Chuleeporn Taweeri^{1*}, Tiwaporn Jankaew¹ and Sittiporn Sripong¹

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา 90000

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University, Songkhla, 90000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: Chuleeporn.th@skru.ac.th

(Received: March 28, 2023; Revised: September 1, 2023; Accepted: September 20, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวมรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยใช้เครื่องมือการวิจัยด้วยวิธีค้นคว้าศึกษาผ่านเอกสารและการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาในพื้นที่ตำบลเขาขาว ในประเด็นทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ในการนำเสนอข้อมูลต่อนักท่องเที่ยว พัฒนากิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของตำบลเขาขาว ปรากฏหลักฐานสืบเนื่องไปจนถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์ และบางส่วนปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ส่วนกลางในเรื่องของการจัดการปกครองหัวเมืองไทรบุรีและภาคใต้ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านเขาขาวมีปราชญ์ชาวบ้านสืบทอดภูมิปัญญาในการสร้างเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะเครื่องมือการเกษตร ที่ใช้ในการทำนา เพราะเป็นอาชีพหลักของผู้คนในพื้นที่และเป็นหนึ่งในพื้นที่ทำนาสำคัญของเมืองสตูล เครื่องมือจับปลา รวมไปถึงเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ตลอดจนภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพร ซึ่งอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมมุสลิม เป็นเอกลักษณ์สำคัญของพื้นที่ ที่จะถ่ายทอด พัฒนากิจกรรมและสถานที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการถ่ายทอดความรู้แก่นักท่องเที่ยว และการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวต่อไป

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เขาขาว

Abstract

This research article aimed at investigating and collecting the information on history, culture, and local wisdom for tourism support in Khao Khaow Subdistrict, La-ngu District, Satun Province. The research instruments included a document study and interviews conducted with those involved in history, culture, and local wisdom in such subdistrict. The interviews were concerning issues on the history, the culture, and the local wisdom for tourism support, and the interview data would be used for presenting the information to tourists as well as develop tourist activities and tourist attractions in the area. The findings revealed that the history of Khao Khaow Subdistrict could be traced back to the prehistorical era while some information on the local administration of Saiburi and South Thailand showed the evidence indicating the mid-historical era. For the local wisdom, the subdistrict possessed experts of local wisdom specialized in creating equipment for being used in daily life, particularly agricultural equipment used for rice farming as it was considered to be the main career of those living in the area, and the area itself was deemed to be a significant rice farming of Satun Province. The equipment also included fishing gears, local musical instruments, and herbs using which were based on Muslim culture. Therefore, it was the identity of the area to be transferred to tourists and used to promote tourist activities and develop local products to be sold to the tourists in the future.

Keywords: History, Culture, Wisdom, Khao Khaw

บทนำ

ปัจจุบันพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งธรณีวิทยา ที่เต็มไปด้วยซากฟอสซิลดึกดำบรรพ์ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงบริบทของพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูลแล้ว พบว่าตำบลเขาขาวเป็นแหล่งที่มีเรื่องราวทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่น่าสนใจ และแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของผู้คน พื้นที่อันเนื่องมาจากอิทธิพลวัฒนธรรมมุสลิมจากพื้นที่ประเทศมาเลเซีย วัฒนธรรมจีน และวัฒนธรรมพุทธ ที่มาผสมผสานจนกลายเป็นความหลากหลายในมิติต่างๆ ดังนั้นในการพัฒนาพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูลเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องราวทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยเช่นกัน เพราะเป็นวิธีการดำรงอยู่ของชุมชน มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ครบทุกมิติ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อพื้นที่อย่างแท้จริง

ตำบลเขาขาวเป็นส่วนหนึ่งในบริเวณพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล นับเป็นพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญอย่างสูง เนื่องจาก มีเรื่องราวสืบทอดกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์เมืองไทรบุรี ลังกาวิ ประวัติศาสตร์ของเมืองสตูล ประวัติศาสตร์เมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้และประวัติศาสตร์ชาติไทยตามคำเล่าขานของพื้นที่ ทั้งที่เป็นตัวเอกสาร และข้อมูลบนเว็บไซต์ของหน่วยงานในพื้นที่ ได้กล่าวถึงเรื่องราวของการแย่งชิงพื้นที่ ตามตำนานเล่าขานมาว่ามีพระยา 2 คน มีความขัดแย้งกันในพื้นที่ดังกล่าวนี้เพราะดินในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์อย่างมาก กองทัพของพระยาทั้งสองได้รับกันเป็นเวลานาน แต่ไม่สามารถเอาชนะกันได้ต่อมาจึงได้ “หย่าทัพ” กัน (ยุติการรบ) ซึ่งเรียกเป็นภาษามลายูว่า “ตอละ” แปลว่าเลิก และได้ทำข้อตกลงเพื่อแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายเหนือกับฝ่ายใต้ และเรียกว่า ตอละเหนือและตอละใต้ (ตอละเหนือ คือ บริเวณตำบลน้ำผุด ในปัจจุบันนี้ ส่วนตอละใต้คือ บริเวณตำบลเขาขาวในปัจจุบัน) [1] แต่หากพิจารณาขั้นต้นจะพบว่าพื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นพื้นที่ที่ใช้ทำนา รวมทั้งพื้นที่ระหว่างตำบลเขาขาวและตำบลน้ำผุด การทำนาจึงกลายเป็นอาชีพสำคัญของผู้คนในพื้นที่ก่อนที่จะมีพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่จะเกิดขึ้น อย่างเช่น ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ดังนั้นวิถีชุมชนเริ่มจากการทำนา เอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับวิถีของมุสลิมจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิธีการทำนาปลูกข้าว และจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของเมืองสตูลในช่วงก่อนปีพ.ศ.2380 ก็มีเรื่องราวของการแบ่งแยกพื้นที่เมืองไทรบุรี ซึ่งก็คือเมืองสตูลในปัจจุบันมีการแบ่งแยกกันระหว่างพี่น้องบุตรเจ้าพระยาไทรบุรี (ตนกูปะแงหรัน) [2] ด้วยระยะเวลาที่ยาวนาน ทำให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาตำบลเขาขาว น่าสนใจและศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในแง่องค์ความรู้เพื่อเป็นข้อมูลรองรับกับการพัฒนาทางการท่องเที่ยวของพื้นที่อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

ศึกษารวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของตำบลเขาขาว เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

วิธีการวิจัย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์สกุลอยู่ในเอกสารหลายชุด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการอธิบายถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดสตูล ซึ่งมีข้อมูลของตำบลเขาขาว สอดแทรกไปในบางส่วน แต่เป็นเพียงการอธิบายในภาพรวมเกี่ยวกับพื้นที่อำเภอละงูเป็นหลัก ทั้งนี้จากจำนวนเอกสารที่ได้มีการอธิบายถึงประเด็นประวัติศาสตร์ของจังหวัด พบอยู่ในทั้งเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรอง ตลอดจนหนังสือทั่วไปที่เขียนขึ้นโดยนักวิชาการคนสำคัญ ซึ่งจากการที่ได้ทำการศึกษาจากเอกสารในจำนวนหนึ่ง ทำให้ได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นที่สามารถใช้เป็นแนวทางในวิเคราะห์ประเด็นทางด้านประวัติศาสตร์ของตำบลเขาขาวได้

2. การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 20 คน โดยเลือกพื้นที่การศึกษาในตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของพื้นที่ ตลอดจนภูมิปัญญา วัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมชุมชน

2.1 การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ที่เป็นผู้รู้ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ อาทิ ทายาทของเจ้าเมืองคนแรกของสตูล บ้านขุนภิรมย์ ผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป ในตำบลเขาขาว ที่มีความรู้ในพื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้านในตำบลเขาขาว

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีการออกแบบคำถามในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยมีการจดบันทึก และใช้เครื่องมือบันทึกเสียง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ร่วมกับข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวบ้านเขาขาว โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสังเคราะห์เนื้อหา รวมทั้งการศึกษาจากเอกสารงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยการอ่านวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สมบูรณ์

4. การนำเสนอข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากภาคสนามมาสรุปสาระสำคัญ และเรียบเรียงตามประเด็น จากนั้นจะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายตามโจทย์ที่ตั้งเอาไว้

ผลการวิจัย

1. การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี

1.1 สมัยก่อนประวัติศาสตร์

บริเวณพื้นที่ตำบลเขาขาวในปัจจุบัน ในอดีตเคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์มาอย่างยาวนาน จากร่องรอยการขุดค้นทางโบราณคดีของพื้นที่บริเวณนี้โดยกรมศิลปกร ในช่วงปีพ.ศ. 2551 ได้พบแหล่งโบราณคดีต่างๆ ดังนี้

1) ถ้าแผ่นดินบริเวณบ้านหญา หมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู สภาพของแหล่งโบราณคดียังอยู่ในพื้นที่เขาและภูเขาหินปูนสภาพแวดล้อมทั่วไป ปากถ้ำแผ่นดินหันไปทางทิศตะวันออก สภาพดินภายในถ้ำถูกรบกวนจากการขุดหาขี้ค้างคาว บริเวณผิวดินพบเศษหินหอยกระดูกปะปนกันอยู่ภายในถ้ำมีหนึ่งตะลุงวางไว้ตามความเชื่อของชาวบ้านท้องถิ่น มักเรียกกันว่า ถ้ำแผ่นดิน สำหรับหลักฐานทางโบราณคดีที่พบ ได้แก่ เศษภาชนะดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์กระดูกสัตว์เปลือกหอย อายุสมัยและข้อสันนิษฐานเบื้องต้น พบว่าเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

“Tham Ta-lu” The area and surrounding area have been developed to support tourism. By the Faculty of Humanities and Social Sciences Songkhla Rajabhat University

Figure 1 Archaeological Site

2) แหล่งโบราณคดีถ้ำบุโละ ตำแหน่งที่ตั้ง บ้านหาญ หมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูลสภาพของแหล่งโบราณคดี แหล่งโบราณคดีถ้ำบุโละ ตั้งอยู่ในสภาพพื้นที่ที่เป็นเขาและภูเขาหินปูน สภาพแวดล้อม เป็นแหล่งพื้นที่เกษตรกรรม เช่น สวนยางพารา ปัจจุบันบริเวณผิวดินได้รับผลกระทบจากการบุกรุกพื้นที่ ด้านหน้าถ้ำมีความกว้างประมาณ 3 เมตร ความยาวประมาณ 50 เมตรใกล้กับเพลิงผาทางด้านทิศใต้มีปากถ้ำกว้างประมาณ 5 เมตรยาวประมาณ 15 เมตร ด้านในมีโพรงสามารถเดินทะลุมาอย่างที่อื่นได้ สภาพภายในถ้ำมีเศษหินและเปลือกหอยปะปนกันอยู่หลักฐานทางโบราณคดีที่พบ เศษภาชนะดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์เปลือกหอยกระดูกสัตว์อายุสมัยและข้อสันนิษฐานเบื้องต้น พบว่าเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

3) แหล่งโบราณคดีถ้ำบุโละใหญ่ ตำแหน่งที่ตั้ง บ้านหาญ หมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาวอำเภอละงู จังหวัดสตูล ตั้งอยู่ในสภาพพื้นที่เขาและภูเขาหินปูน ปัจจุบันเป็นแหล่งพื้นที่เกษตรกรรม เช่น สวนยางพารา ถ้ำมีความกว้างประมาณ 30 เมตร ความยาวประมาณ 15 เมตร หลักฐานทางโบราณคดีที่พบ คือเศษภาชนะดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เปลือกหอย อายุสมัยและข้อสันนิษฐานเบื้องต้น พบว่า เป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

4) แหล่งโบราณคดีถ้ำมาเก็บ ตำแหน่งที่ตั้ง บ้านหาญ หมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล สภาพของแหล่งโบราณคดี ตั้งอยู่ในสภาพพื้นที่ภูเขาและภูเขาหินปูน ปัจจุบันเป็นแหล่งพื้นที่เกษตรกรรม เช่น สวนยางพารา ปากถ้ำหันหน้าไปทางทิศใต้ ความยาวของถ้ำลึกประมาณ 15 เมตรบริเวณผิวดินพบร่องรอยกระดูกสัตว์ เช่น กระดูกลิงค่าง เป็นต้น ด้านหน้าถ้ำมีทางน้ำไหลผ่าน หลักฐานทางโบราณคดีพบเศษภาชนะดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์เปลือกหอย ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น พบว่าเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

5) แหล่งโบราณคดีถ้ำคอกแพะ ตำแหน่งที่ตั้ง บ้านหาญ หมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูลความสูงจากระดับน้ำทะเล 32 เมตร หลักฐานทางโบราณคดีที่พบ เศษภาชนะดินเผาสมัยก่อน

ประวัติศาสตร์กระดูกสัตว์เครื่องมือหิน อายุสมัยและข้อสันนิษฐานเบื้องต้น พบว่าเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

6) แหล่งโบราณคดีถ้ำหัวเขาถ้ำ ตำแหน่งที่ตั้ง บ้านหาญ หมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล หลักฐานทางโบราณคดี พบกระดูกสัตว์อายุสมัยและข้อสันนิษฐานเบื้องต้น พบว่าเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

7) แหล่งโบราณคดีเขาขาว ตำแหน่งที่ตั้ง บ้านหาญ หมู่ที่ 1 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูลสภาพแหล่งโบราณคดี สภาพเดิมของแหล่งโบราณคดีมีลักษณะเป็นพื้นเอียงขลาดอยู่ติดกับคลองละงูมีพื้นที่แคบที่ใช้เป็นเส้นทางสัญจร ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถใช้เป็นเส้นทางสัญจรได้โดยสะดวกกรมการคมนาคมในอดีตผู้คนใช้เส้นทางข้ามผ่านบนเขาขาวที่อยู่เหนือเพิงผาแทน ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาการคมนาคมดังกล่าว อำเภอละงู มีการแก้ไขปัญหาโดยการระเบิดภูเขา เพื่อสร้างถนนสายบ้านโกตาบ้านหาญในเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ 2551 จากการระเบิดเขาดังกล่าวทำให้มีการพบกระดูกและเศษภาชนะดินเผาโดยทางอำเภอละงู ได้นำไปเก็บไว้ที่อำเภอละงู บางส่วนจากการสำรวจภายใต้โครงการศึกษาวิจัยการตั้งถิ่นฐานและการดำรงชีพ พบว่า สภาพของแหล่งโบราณคดีมีลักษณะเป็นภูเขาหินปูนอยู่ริมคลองละงูสภาพเดิมของแหล่งโบราณคดีมีลักษณะเป็นเพิงผาอยู่ติดกับคลองละงู จากการสำรวจในพื้นที่ ทำให้มีการพบโบราณวัตถุหลายประเภท ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์และแรกเริ่มประวัติศาสตร์การจัดการกระจายอยู่ทั่วไปบริเวณผิวดินบนถนนและพื้นที่ลาดเขาที่ระเบิดหลักฐานทางโบราณคดีที่พบจากการสำรวจแหล่งโบราณคดีชาวพบหลักฐานทางโบราณคดีประกอบด้วยเศษภาชนะดินเผาเครื่องมือหิน เปลือกหอย กระดูกสัตว์ หินรัก ลูกปัด ชิ้นส่วนของยอดสลุอายุสมัยและข้อสันนิษฐานเบื้องต้น แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์และเริ่มแรกประวัติศาสตร์ [11]

กล่าวได้ว่า ร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดีเหล่านี้ ได้แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ยุคแรกที่ดำเนินชีวิตด้วยการล่าสัตว์และหาของป่า เป็นพื้นที่ซึ่งมีมนุษย์เคยอาศัยอยู่มาตั้งแต่ยุคหินใหม่ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ หลักฐานทางโบราณคดียังทำให้นักวิชาการสันนิษฐานอีกว่าผู้คนสมัยก่อนประวัติศาสตร์เหล่านี้เริ่มมีวิวัฒนาการในการดำรงชีพ โดยเปลี่ยนจากสังคมล่าสัตว์หาของป่ามาสู่การตั้งถิ่นฐานอย่างมั่นคง โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่รอบถ้ำที่พบในปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้กรมศิลปากรได้ทำการสำรวจเมื่อหลายปีมาแล้ว แต่ข้อมูลดังกล่าวนี้ถูกนำมาใช้น้อย จากการเข้าถึงของข้อมูล การถ่ายทอดข้อมูลสู่สื่อท้องถิ่น และผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่

1.2 สมัยประวัติศาสตร์

สำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์สตูล มีงานเขียนถึงประเด็นดังกล่าวไว้เพียงจำนวนหนึ่ง โดยการค้นคว้าพบว่างานเขียนหลัก คือหนังสือแผ่นดินเมืองสตูลกับ 9 ตระกูล และหนังสือเรื่องตำนานโต๊ะแนแนะทวดเมืองสตูล โดยมีบุญเสริม ฤทธาภิรมย์ อดีตหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสตูลเป็นบรรณาธิการ หนังสือทั้งสองเล่มมีเนื้อหาเกี่ยวกับเกียรติประวัติของตระกูลดังทั้ง 9 ตระกูลในจังหวัดสตูล และเกร็ดความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองสตูล [3] จากเนื้อหาของหนังสือทั้งสองเล่มนี้ ทำให้ทราบว่าเมืองสตูลมีอายุ 170 ปี ในปี พ.ศ. 2552 [4] ซึ่งหมายความว่าสตูลก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2382 ผลงานเรื่องประวัติศาสตร์เมืองสตูล ของบุญเสริม ฤทธาภิรมย์ เป็นอีกเล่มที่ทำการศึกษาทางประวัติศาสตร์โดยกล่าวถึงเมืองสตูลตั้งแต่มุขก่อนประวัติศาสตร์ ตลอดจนประวัติบุคคลสำคัญของจังหวัดสตูลในปัจจุบัน และยังมีหนังสือวัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสตูล ซึ่งจัดทำโดยกระทรวงวัฒนธรรม หนังสือ

เล่มนี้มีเนื้อหาเป็นไปในทางเดียวกันกับหนังสือประวัติศาสตร์เมืองสตูล ของบุญเสริม ฤทธาภิรมย์ เพราะกล่าวถึงเมืองสตูลตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงยุคของบุคคลสำคัญในปัจจุบันเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงการเมืองการปกครองของเมืองสตูล ตั้งแต่ยุคก่อตั้ง จนกระทั่งเป็นจังหวัดสตูลในปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ของสตูลที่ยาวนานภายใต้การกำกับดูแลของเมืองไทรบุรี เมืองสงขลา เมืองนครศรีธรรมราช ในยุคปฏิรูปการปกครองปีพ.ศ. 2439 เป็นต้นมาเมืองสตูลต้องขึ้นกับ 3 มณฑล คือ มณฑลไทรบุรี มณฑลภูเก็ต และมณฑลนครศรีธรรมราช เหตุการณ์เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเมืองสตูลเป็นอย่างมากทั้งในด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ทั้งเป็นพื้นฐานความเป็นมาของเมืองสตูลในปัจจุบันอีกด้วย [5] แต่ช่วงเวลาของเหตุการณ์ดังกล่าวนั้นเนื้อหาในหนังสือทั้งสองเล่มนั้น ได้กล่าวถึงเรื่องดังกล่าวไว้มีจำนวนน้อยทั้งด้านเนื้อหาและบทวิเคราะห์เหตุการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลงานทางประวัติศาสตร์ที่มีการกล่าวถึงเรื่องราวเมืองสตูลอีกเล่มคือ การพัฒนาหัวเมืองสงขลาในสมัยกรุงธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น พ.ศ. 2310 – 2444 ของสงบ ส่งเมือง ได้แสดงให้เห็นว่าหลังจากทางกรุงเทพฯ ได้ยกเมืองตรังกลับไปขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราชแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองสงขลา กับเมืองตรังได้ลดลงไปอย่างมาก แต่ขณะเดียวกันรัฐบาลได้ส่งเสริมให้เมืองสงขลาก่อสร้างเมืองสตูลขึ้นมาเป็นท่าเรือของเมืองสงขลาทางชายฝั่งตะวันตก โดยที่เมืองสตูลยังคงมีฐานะเป็นแขวงขึ้นกับเมืองไทรบุรี ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวหัวเมืองปักษ์ใต้เกิดความวุ่นวายขึ้น โดยเป็นเหตุจากตบถกุ่มหมัดสหสั ตบถกุ่มอุบลละหลานเจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแฉวัน) ซึ่งหลบหนีไปเป็นสลัดอยู่แถบชายทะเลฝั่งตะวันตก คบคิดกับหัวเมืองลิเก ซึ่งเป็นหัวหน้าแขกสลัดอยู่ที่เกาะยาว แขวงเมืองภูเก็ต เทียวชักชวนพวกแขกเข้าโจมตีเมืองไทรบุรี เมืองตรัง และจะยกเข้ามาตีเมืองสงขลา ด้วยเวลาในขณะนั้นเจ้าเมืองส่วนใหญ่ในปักษ์ใต้อยู่ระหว่างเข้าร่วมพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระศพสมเด็จพระศรีสุลาไลย สมเด็จพระราชชนนีพันปีหลวงในกรุงเทพมหานครจนทำให้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงส่งกองทัพจากกรุงเทพมหานครมาแก้ไขปัญหาคความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในหัวเมืองปักษ์ใต้ ดังนั้นเมืองสตูลจึงน่าจะมีพระราชโองการให้ก่อตั้งอย่างเป็นทางการหลังการเกิดความวุ่นวายในปี พ.ศ. 2385 บ่อยครั้งกว่าที่จะตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2382 [6]

เอกสารที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งซึ่งเป็นเอกสารชิ้นต้นนอกเหนือจากเอกสารที่ได้ถูกเก็บอยู่ในสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติแล้วคือ เอกสารเฮนรี เบอ์นีย์ แพลและจัดพิมพ์โดยกรมศิลปากรในปีพ.ศ. 2551 กล่าวถึงสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2365 จนถึงปีพ.ศ. 2385 ในลักษณะของจดหมายบันทึกเหตุการณ์ที่เล่าถึงรายละเอียดต่างๆ ที่เกิดขึ้นไว้อย่างละเอียดครบถ้วน ตามทัศนะของผู้บันทึกซึ่งจะเป็นเอกสารสำคัญส่วนหนึ่งนอกจากหนังสือรายงานราชการของไทย เนื้อหาส่วนหนึ่งของหนังสือชุดนี้มีการกล่าวถึงเหตุการณ์ในหัวเมืองภาคใต้ในช่วงพ.ศ. 2365 ถึง พ.ศ. 2385 ไว้เป็นอย่างดี ตั้งแต่สภาพของพื้นที่ก่อนที่ทางกรุงเทพมหานครจะตั้งเมืองสตูลขึ้นมา ด้วยความที่เอกสารชุดนี้มีเนื้อหาจำนวนมากถึง 15 เล่ม ครอบคลุมเวลาการจดบันทึกกว่า 20 ปี จึงทำให้มีการนำเอกสารชุดนี้ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองต่างๆ ทางภาคใต้มีผู้คนเข้าถึงได้อย่างจำกัด ซึ่งถือว่าน่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง เพราะเอกสารชุดนี้มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์และสามารถนำมาใช้ในการศึกษาข้อมูลและเติมเต็มเรื่องราวของเมืองสตูล เมืองที่มีขนาดเล็กแต่มีความเป็นมากกว่า 170 ปี เพราะตลอดเวลาดังกล่าวของเมืองสตูลนั้นมีทั้งช่วงเวลาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเมืองอื่น และอิสระไม่ขึ้นต่อหัวเมืองใดๆ ทำให้ยังมีเรื่องราวเกิดขึ้นและยังไม่มีการศึกษาอย่างเอาใจจริงเอาใจและความเข้าใจถึงสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมากของเมืองที่มีความสำคัญ เช่นเมืองสตูลแห่งนี้[7]

ในหนังสือชุดวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา ที่จัดทำขึ้นมาทั้งหมด

76 เล่มตามจำนวนจังหวัดนั้น ในหนังสือดังกล่าวเป็นการรวบรวมสรรพความรู้ด้านต่างๆ ในแต่ละท้องถิ่นทั้งในด้านภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อม สังคม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มรดกธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน เอกลักษณ์ท้องถิ่น และบุคคลสำคัญของท้องถิ่น ดังนั้นหนังสือชุดนี้จึงเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลต่างๆ ของจังหวัดสตูลไว้ทั้งหมด ถือได้ว่าเป็นเอกสารชิ้นสำคัญที่บอกเล่าความเป็นสตูลไว้ทุกด้าน แต่อย่างไรก็ตามเอกสารที่มีอยู่ยังต้องมีการวิเคราะห์เพิ่มเติมอีกมากทั้งบริบททางประวัติศาสตร์และปัจจุบัน เนื่องจากหนังสือชุดนี้ถูกจัดทำขึ้นเมื่อกว่า 20 ปีที่ผ่านมา

นอกเหนือจากงานเขียนทางด้านประวัติศาสตร์สำคัญ ที่กล่าวถึงความเป็นมาของจังหวัดสตูลอย่างที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ยังมีเอกสารอีกจำนวนหนึ่งที่ศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของจังหวัดสตูล อย่างงานเขียนเรื่องสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้: ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล ของสุจิตต์ วงษ์เทศ ได้มีการกล่าวถึงบริบททางประวัติศาสตร์ของจังหวัดสตูลไว้เช่นกัน แต่ทว่างานเขียนของสุจิตต์ วงษ์เทศ ได้ทำการสำรวจบรรดาชื่อเมืองเก่าของสตูล จากนั้นนำมาวิเคราะห์ว่าเมืองเก่าเหล่านั้น เป็นเมืองใด พื้นที่ใดในจังหวัดสตูล นอกจากนี้อาจารย์สุจิตต์ ยังได้อธิบายถึงข้อมูลทั่วไปของสตูลในด้านภูมิประเทศของสตูล ที่มีทั้งที่ราบชายฝั่งทะเล ทิวเขา และแม่น้ำลำคลอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการรวบรวมข้อมูลทางด้านภูมิประเทศของจังหวัดสตูลได้อย่างเด่นชัด

งานเขียนชิ้นต่อมาเป็นคือ งานเขียนเรื่องเรารักษ์สตูล ที่ทำขึ้นจากการได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยคณะผู้จัดทำได้เรียบเรียงข้อมูลของสตูลในหลายประเด็นทั้งประวัติข้อมูลจังหวัดสตูล ด้านสภาพภูมิศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม บุคคลสำคัญ รวมไปถึงจนถึงพืชพรรณทางธรรมชาติ หนังสือเรื่อง เรารักษ์สตูล ถือเป็นงานเขียนที่รวบรวมข้อมูลของจังหวัดสตูลไว้อย่างละเอียดครบถ้วน

ผลงานเรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ของทวีสินธุ์ ตั้งแข่ง และคณะ เป็นการศึกษาถึงการพัฒนาระบบสารสนเทศ ที่จะรองรับกับการท่องเที่ยวของชุมชน และเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล เป็นผลงานวิจัยเพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อที่จะรองรับกับการท่องเที่ยวของชุมชน มีการนำแนวคิดวงจรการพัฒนา ระบบสารสนเทศ SDLC (System Development Life Cycle) เป็นแบบอย่างในการศึกษาวิจัย ผลจากการศึกษาวิจัย ทำให้ได้ข้อมูลสำคัญในการเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการรองรับกับการจัดการท่องเที่ยวโดยเฉพาะข้อมูล เครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล สถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในจังหวัด สื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกับชุมชนท้องถิ่น ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น

งานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา ชุมชนตำบลน้ำผุด อำเภอละงู จังหวัดสตูล ของวริศรา สมเกียรติกุล และคณะได้เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงลักษณะการท่องเที่ยว ที่ให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของกำหนดทิศทางการบริหารจัดการ และการดูแลรักษาทรัพยากรภายในชุมชน ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของท้องถิ่น การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ ปัจจุบันได้รับการสนับสนุนและเป็นที่ยอมรับทั้งจากภาครัฐ และทุกภาคส่วนของระบบการท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับเศรษฐกิจของชุมชน สร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อผู้คนในชุมชน โดยการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำความเข้าใจถึง สภาพทั่วไปและบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน และปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของการจัดการสิ่งแวดล้อมตลอดถึง เสนอแนวทางในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม [8]

งานวิจัยเรื่องศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนบ้านห้วยทาง ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล ของปัทมา เอียดดี เป็นการศึกษาข้อมูลทำให้ได้รู้ข้อมูล พื้นฐานชุมชน เรื่องประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านห้วยทาง พื้นที่ลักษณะที่ตั้งสภาพภูมิศาสตร์ อาณาเขต องค์ความรู้ด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ประชากร อาชีพ วิถีชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากร ภูมิปัญญาในชุมชน ข้อมูลด้านทรัพยากรที่สำคัญในชุมชนที่เหมาะสมในการนำมาจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจากการศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลศักยภาพด้านทรัพยากรในชุมชน ทั้งในส่วนของลำคลองที่เรียกว่าคลองละงู ป่าละมูที่อุดมไป ทั้งสองฝั่งคลอง ทรัพยากรสัตว์น้ำที่สมบูรณ์ เช่น กุ้งแม่น้ำ หอยปุงปิง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีป่าชายเลนที่ คงสภาพความสมบูรณ์อยู่ [9]

ผลงานวิจัยเรื่องศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพของชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล ของยูหน่า หลงสมัน ได้เสนอว่า จากปัญหาที่ทางแกนนำในชุมชนเห็นสภาพปัญหาที่ว่าเมื่อถึง ฤดูกาลท่องเที่ยวต่างๆ ก็เกิดผลกระทบตามมา ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม เช่น ขยะมูลฝอย ปะการังหาย พรรณไม้สูญหาย ปมปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ใช่มาจากคนข้างนอกทั้งหมด หากแต่คนในชุมชนก็สร้าง ปัญหาด้วยเช่นกัน โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ทุน ทรัพยากร ในชุมชนนำไป ใช้ในการจัดการท่องเที่ยว 2. เพื่อให้คนในชุมชนได้รู้คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน 3. เพื่อจัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนารูปแบบ วิธีการท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูกที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ชุมชนแบบมีส่วนร่วม [10]

งานวิชาการข้างต้นที่นำเสนอไว้นั้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่เขาขาว และพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา การพัฒนาพื้นที่เขาขาว หรือจังหวัดสตูลในระยะ ที่ผ่านมานี้ ซึ่งเป็นที่รู้จักของผู้คนทั่วไป ในการการท่องเที่ยวมักจะนำเสนอในประเด็นความสำคัญของแหล่ง ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางธรณีวิทยา โดยเฉพาะในพื้นที่เขาขาว ได้เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ในชุมชนบ้านหาร หมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาว เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ไกด์ท้องถิ่นนำชมถ้ำทะเล และ ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน โดยประยุกต์รูปแบบขนมจากสัตว์ดึกดำบรรพ์ เมื่อมีการลงพื้นที่สำรวจความต้องการ ของชุมชนตามแนวนโยบายพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยหนึ่งคณะหนึ่งชุมชน ชุมชนเขาขาวจึงสะท้อน ความต้องการในการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ของพื้นที่ตำบลเขาขาว เพื่อจะนำ มาประยุกต์ใช้กับการรองรับนักท่องเที่ยวต่อไป งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้ดำเนินการขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการ ของชุมชนพื้นที่ในเรื่องของการรองรับการท่องเที่ยวที่จะขยายตัวต่อไปในอนาคต

สำหรับพื้นที่ตำบลเขาขาวนั้น จากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขาว และเรื่องเล่าในพื้นที่ ตามตำนานเล่าขานมาว่ามีพระยา 2 คน แย่งทำมาหากินกันในพื้นที่ดังกล่าวนี้เพราะดินในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์อย่างมาก กองทัพของพระยาทั้งสองได้รับกันเป็นเวลานาน แต่ไม่สามารถเอาชนะกัน ได้ต่อมาจึง “หย่าทัพ” กัน (ยุติการรบ) ซึ่งเรียกเป็นภาษามลายูว่า “ตอละ” แปลว่าเลิก แล้วตกลงแบ่งพื้นที่ ออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ เรียกว่า ตอละเหนือและตอละใต้ (ตอละเหนือ คือ ตำบลน้ำผุดใน ปัจจุบันนี้ ส่วนตอละใต้คือตำบลเขาขาวในปัจจุบัน) ตอละเหนือมีขุนสราย เป็นผู้ปกครอง ส่วนตอละใต้มี ขุนภิรมย์เป็นผู้ปกครอง (ขุนภิรมย์เดิมชื่อนายผอม นกเกษม) มีผู้ใหญ่บ้านชื่อนายเหลบ ซึ่งต่อมาได้รับ บรรดาศักดิ์เป็นหมื่นสนิท [12]

พัฒนาการของพื้นที่ตำบลเขาขาว ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เริ่มปรากฏชัดเจนในช่วงสมัยของขุนภิรมย์ได้เป็นผู้นำปกครองพื้นที่ เริ่มประมาณช่วงปี พ.ศ. 2450 เปรียบเทียบจากการปฏิรูปการปกครองประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในปี พ.ศ. 2435 เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งราชการส่วนกลางและระดับภูมิภาคทั่วทั้งประเทศ และจากแต่งตั้งตนอุปฮาดุดิน (พระยาภูมินารถภักดี) ให้ดำรงตำแหน่ง เจ้าเมืองสตูล ในปี พ.ศ.2443 เมืองสตูลเกิดการพัฒนาขึ้นในหลายด้านพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตเมืองหรือจังหวัดในปัจจุบันได้รับการพัฒนา ซึ่งหลังจากท่านลาออกจากตำแหน่งแล้วในปีพ.ศ. 2457 พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ หรือที่คนในจังหวัดสตูลเรียกกันว่า เจ้าคุณสมันต์ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองสตูล จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2475 จึงพ้นจากตำแหน่ง ในช่วงที่พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ เป็นเจ้าเมืองนั้น ท่านได้ออกตรวจพื้นที่ ตัดถนนหลายสายในจังหวัด ซึ่งถนนเส้นหนึ่งก็คือถนนที่เข้ามายังเขาขาว และท่านได้มาตรวจราชการหลายครั้ง ในทุกครั้งที่เดินทางมามากพักที่บ้านของท่านขุนภิรมย์ จากคำบอกเล่าในส่วนนี้จึงพอที่จะกำหนดช่วงเวลาของท่านขุนภิรมย์ และความเป็นมาของพื้นที่ได้พอสังเขป เพราะปัญหาอย่างหนึ่งในการเก็บข้อมูลคือการบันทึกเรื่องราวในอดีตจะจดจำเทียบเคียงกับเหตุการณ์ต่าง ๆ พอเวลาผ่านไปนานแล้วผ่านรุ่น ความคลาดเคลื่อนจึงเกิดขึ้น อีกประการหนึ่งคือด้วยการเก็บรูปผู้ตายไว้เพื่อระลึกถึงหรือบูชา ไม่นิยมทำกันในอดีตเพราะขัดกับหลักความเชื่อทางศาสนา ประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นจึงต้องอาศัยคำบอกเล่ามาเทียบเคียงเป็นส่วนใหญ่

จากข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้อง พอประมวลเรื่องราวของขุนภิรมย์ได้ว่ามีสถานภาพเป็นผู้ปกครองท้องถิ่นในช่วงที่พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ เป็นเจ้าเมือง คือช่วงพ.ศ. 2457 – 2475 ระยะเวลา 18 ปี จากคำบอกเล่าของทายาทไม่สามารถระบุได้ว่าท่านขุนภิรมย์ หรือท่านเจ้าคุณสมันต์ ผู้ใดที่มีความอาวุโสกว่า แต่ถ้าเปรียบเทียบกับอายุบุตรคนสุดท้องของท่านขุนภิรมย์ ซึ่งก็คือคุณยายของผู้ให้ข้อมูล กล่าวคือ ขุนภิรมย์เสียชีวิตเมื่อปี พ.ศ. 2476 จากคำบอกเล่าของลูกสาวคนโตของคุณยาย ที่ยังมีอายุอยู่ตอนนี้อายุ 87 ปี เพราะตอนที่คุณยายได้ตั้งท้องลูกสาวคนโตนั้น ขุนภิรมย์ได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่เท่าที่คุณยายของท่านผู้ให้ข้อมูลเล่าให้ฟังว่าท่านขุนภิรมย์เสียชีวิตตอนอายุ 80 กว่าเช่นกัน โดยคุณยายของท่านผู้ให้ข้อมูลเกิดในปีพ.ศ.2458 และเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2554 และนอกจากนี้ข้อมูลของทายาทกล่าวว่าท่านขุนภิรมย์ เป็นคนพื้นเพมาจากพัทลุง ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงเพราะมีเขตติดต่อกับพื้นที่อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ผ่านทางลำน้ำระหวางช่องเขา และหากว่าท่านขุนภิรมย์นับถือศาสนาอิสลามตั้งแต่กำเนิด ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าพื้นเพชาติกำเนิดท่านได้สืบเชื้อสายมาจากสุลต่านสุลัยมาน ผ่านทายาทอย่างเช่น พระยาพัทลุง (ขุน) พระยาพัทลุง (ทองขาว) ที่ถูกส่งมาเป็นผู้ปกครองเมืองพัทลุง

ส่วนสาเหตุที่ท่านขุนภิรมย์เดินทางมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเขาขาวนั้น สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเหตุผลมาจากการเดินทางท่องเที่ยวของวัยรุ่นในช่วงสมัยดังกล่าว และเส้นทางสำคัญคือเมืองด่านฝั่งทะเลอันดามัน อย่างเช่น เมืองไทรบุรี เพราะเป็นเมืองท่าที่ชุมด้วยผู้คนทั้ง จีน ฝรั่งเศส และอุดมไปด้วยสิ่งของจำนวนมาก อาจจะมีความเป็นไปได้ว่าเดินทางโดยใช้เส้นทางผ่านช่องเขาเข้ามา และเดินทางผ่านพื้นที่เขาขาวไปยังฝั่งทะเลอันดามัน ด้วยความเหมาะสมของพื้นที่และผู้คนที่อาศัยอยู่ อาจเป็นเหตุให้ท่านขุนฯ เลือกตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านเขาขาว นอกจากเรื่องราวของท่านขุนภิรมย์แล้ว ยังมีเรื่องราวของคุณยายตำนาน ขนมเจาะหู เจาะรู แหนรำ ของบ้านตาหล้า หมู่ที่ 5 ตำบลเขาขาว ที่เล่ากันว่าต้นตำหรับขนมนี้มาจากคุณยายที่เดินทางมาจากพัทลุง แล้วนำสูตรขนมชนิดนี้มาด้วย ซึ่งโดยรวมแล้วพื้นที่เขาขาวคงเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนอาศัยอยู่ก่อนแล้ว ด้วยเพราะเป็นพื้นที่เหมาะสมในการทำเกษตรกรรมโดยเฉพาะเรื่องของการทำนา ซึ่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักสำคัญใน

สมัยนั้น ข้าว ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพ ชุมชน หรือเมืองจะตั้งอยู่ได้เพราะมีแหล่งอาหาร หากไม่สามารถผลิตเองได้ก็ต้องมีแหล่งที่ผลิตและส่งต่อมาเลี้ยง เมืองจึงจะอยู่ได้ซึ่งมีลักษณะดังกล่าวจะเป็นเมืองท่าชุมชนทางการขนส่ง ส่วนเมืองพื้นฐานอื่นๆ จะต้องผลิตอาหารโดยตรง ลักษณะเช่นนี้จะพบปรากฏทั่วไปในการแย่งชิงพื้นที่ระหว่างกัน โดยเฉพาะพื้นที่ทำนา ดังเช่นประวัติศาสตร์ของเมืองสตูลตั้งแต่เป็นส่วนหนึ่งของเมืองไทรบุรี เกิดพิพาทระหว่างทายาทที่เป็นบุตรเจ้าพระยาไทรบุรี (ตงกูปะแงหรัน) ท่านมีบุตรชายหลายคน การจัดสรรพื้นที่ปกครองจึงเกิดความยุ่งยากและการแย่งชิงเกิดขึ้น[13] หรือข้อพิพาทตามตำนานเล่าขานของตำบลเขาขาว ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น และข้อพิพาทระหว่างพี่น้องโต๊ะสาและ ที่เป็นตำนานเล่าขานอีกเรื่องของเขาขาว ความเหมาะสมในการเป็นพื้นที่ทำนา ต่อมาตอละได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นตำบลเขาขาว เมื่อ พ.ศ. 2483 มีกำนันเอ๊ะ ตั้งคำ เป็นกำนันคนแรกของตำบล เหตุที่เปลี่ยนมาเป็นตำบลเขาขาว เพราะมีภูเขาใหญ่ที่มียอดสูงที่สุดและที่ด้านหน้าของภูเขา มีหน้าผาสีขาวขนาดใหญ่มองเห็นได้เด่นชัด

“Tlad na-na” Used as an area to showcase and sell community products. This area has been developed as an agricultural tourism destination

Figure 2 Agritourism of the Khao khaw subdistrict

2.การศึกษาเชิง วัฒนธรรม ภูมิปัญญา

2.1 ด้านวัฒนธรรม

ผู้คนส่วนใหญ่ในตำบลเขาขาวกว่าร้อยละ 90 นับถือศาสนาอิสลามซึ่งเป็นความเชื่อสำคัญในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ลักษณะร่วมกันผ่านทางความเชื่อนี้จึงมีอิทธิพลและส่งผลทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมของผู้คนในบริเวณนี้จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยจะมีพื้นฐานมาจากหลักธรรมคำสอนในศาสนาอิสลาม โดยมีหลักคำสอนที่สำคัญดังนี้ หลักศรัทธาในศาสนาอิสลามนั้นประกอบด้วย 6 ประการด้วยกัน หลักปฏิบัติประกอบด้วยหลักพื้นฐาน 5 ประการ จากหลักการอิสลามดังกล่าวทำให้ศาสนาอิสลามคือแนวทางการดำเนินชีวิตหรือธรรมนูญชีวิต (Code of Life) ของมุสลิมทุกคนที่จำเป็นจะต้องปฏิบัติตามจนเป็นวิถีวัฒนธรรม ถึงแม้จะมีกฎหมายของแต่ละประเทศรองรับหรือไม่รวมทั้งประเทศไทย ดังที่ สมบูรณ์ พุทธิจักร ให้ทัศนะว่า “ประเทศไทยรู้จักคุ้นเคยกับกฎหมายอิสลามมาช้านานพร้อมกับการเข้ามาของศาสนาอิสลามในประเทศไทย เมื่อมุสลิมเป็นประชาชนส่วนหนึ่งของประเทศไทย ศาสนาอิสลามจึงเป็นศาสนาหนึ่ง

ของประเทศไทย ดังนั้นกฎหมายอิสลามจึงถือเป็นกฎหมายอีกประเภทหนึ่งของประเทศไทยโดยเฉพาะในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ยึดปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ไม่ว่าจะได้รับการรับรองจากรัฐหรือไม่ก็ตามมุสลิมก็มีความจำเป็นต้องยึดถือปฏิบัติ” ในขณะที่เดียวกันการจะพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมในชุมชนมุสลิมจะต้องสอดคล้องกับหลักการอิสลาม

วิถีทางวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ตำบลเขาขาว ไม่ว่าจะกระทำสิ่งใด โดยเฉพาะในด้านอาชีพ เช่น การทำนา ไม่ว่าจะเริ่มดำเนินการขึ้นตอนใด ๆ ในการทำนา การขอให้ได้ผลผลิตที่สมบูรณ์ ไม่มีการรบกวนจากนก หนู ศัตรูข้าวชนิด ต่างๆ จะทำการขอดูอา ต่ออัลลอฮ์ทั้งสิ้น(นายลิเผ่น โส๊ะแตง ปราชญ์ชาวบ้านของตำบลเขาขาว สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2563) หรือแม้กระทั่งการนำสิ่งของตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ไม่ว่าต้นไม้ มาทำเครื่องมือเครื่องใช้ พิษสมุนไพรเพื่อนำมารักษาโรค เมื่อเกิดผลและเป็นสิริมงคลจะต้องมีการขอดูอา ต่ออัลลอฮ์ทั้งสิ้น (หว่าโต๊ะเตน นกเกษม หมอสมุนไพร ปราชญ์ชาวบ้าน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2563) และเช่นกัน เมื่อความมุ่งหวัง กิจการงานต่างๆ ที่เคยขอดูอาไว้ประสบผลสำเร็จก็จะมีการทำบุญ ที่เรียกว่าการทำนุหรี ที่ชาวบ้านในพื้นที่ร่วมทำกิจกรรมกัน การร่วมทำอาหารเลี้ยงรับประทานกันและขอพรต่ออัลลอฮ์ กิจกรรมที่ทำนุหรี เช่น เกี่ยวข้าวเสร็จ เด็กขึ้นเปล งานมงคลต่าง ๆ ขึ้นบ้านใหม่ สอบบรรจุเข้ารับราชการ [14] เห็นได้ว่าวิถีของความเป็นมุสลิมแล้วผูกยึดกับหลักปฏิบัติอย่างแน่นหนา โดยมีพื้นฐานจากหลักความเชื่อทางศาสนาเป็นตัวกำหนด อันแสดงความเป็นอัตลักษณ์มุสลิมอย่างชัดเจน ยิ่งไปกว่านั้นยังมีสิ่งหนึ่งนอกจากวิถีแห่งมุสลิมแล้วคือเรื่องราวของความผูกพันระหว่างบุคคล บรรพชน คือ การอนุรักษ์สิ่งของ การกระทำดั้งเดิมที่บรรพชนเคยทำไว้ ทำให้ส่วนหนึ่งนอกจากพิธีกรรมตามความเชื่อแล้วสถานที่หรือแม้กระทั่งซากดึกดำบรรพ์บางส่วนในพื้นที่ถูกดูแลรักษาอย่างดีจนถึงปัจจุบัน

2.2 ตำบลสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมที่โดดเด่นคือ บ้านขุนภิรมย์ ความเป็นมา บ้านขุนภิรมย์ เป็นบ้านเลขที่ 1 แต่ที่ปรากฏในสำเนาทะเบียนบ้านเป็นบ้านเลขที่ 17 สำหรับบ้านขุนภิรมย์ถูกใช้เป็นที่อยู่โดยลูกหลานมาโดยตลอดจนปัจจุบัน ครอบครัวขุนภิรมย์มีลูก 5 คน คือ 1.นางแลหา รอดเสน (นกเกษม) 2. นายหนาย นกเกษม 3. นางสุภาพ หวันดาหลา (นกเกษม) 4.นายเสนห์ นกเกษม (ปลัดเสนห์) , 5. นางไต้ย หวันดาหนี (นกเกษม) โดยบ้านขุนภิรมย์ได้ยกให้กับสาวคนสุดท้ายคือ นางไต้ย ต่อมาได้ตกทอดมาถึงนางประดับ รัตนวงหา ซึ่งเป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนบุตรทั้ง 4 คน ของนางไต้ย ปัจจุบันตกทอดมาถึงหลานบุตรของนางประดับอีกช่วงหนึ่งจากคำบอกเล่าของคุณอาภรณ์ เซ็งเต๊ะ เล่าว่า ขุนภิรมย์เดินทางเป็นคาราวาน ประมาณ 4-5 คน เดินทางมาจากพัทลุง จนมาพบพื้นที่บ้านเขาขาว ซึ่งตอนนั้นขุนภิรมย์มองว่าเป็นบริเวณแห่งนี้เหมาะแก่การลงหลักปักฐานเนื่องจากสภาพของพื้นที่เหมาะสม มีหนองน้ำ (เรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อหนองน้ำ คือหนองหาญ แต่ต่อมาเปลี่ยนเป็น บ้านหาญ) ส่วนชื่อเดิมบ้านเขาขาว คือ ตอละใต้ [15]

ลักษณะของบ้านขุนภิรมย์ เป็นบ้านไม้เรือนไทยภาคใต้ ยกพื้นสูง มีใต้ถุนบ้าน เสาทำจากไม้เนื้อแข็งทั้งต้น ดินเสารองด้วยก้อนหินขนาดใหญ่ หรือยุคหลังใช้เสาปูน เพื่อป้องกันปลวกและป้องกันการมุกร่อนของเสาไม้ที่อยู่ดิน ด้วยอากาศที่ร้อนชื้น ฝักันด้วยไม้กระดาน บางช่วงเป็นลูกกรงไม้ บางช่วงเป็นไม้ไผ่ขัดเพื่อการระบายอากาศ และสังเกตการณ์ภายนอก หลังคามุงด้วยกระเบื้องหรือทรง(สิเหร่) เป็นใบปาล์มชนิดหนึ่งวิธีใช้น้ำมาทาบและพับเข้าหากัน เรียงเป็นตับ icipด้วยไม้ไผ่) ตามฐานะเจ้าของบ้าน หรือบางครั้งเรือนใหญ่ มุงด้วยกระเบื้องเรือนที่ต่อเติมมาใช้มุงทรง หลังคาเป็นทรงปั้นหย่า เพื่อป้องกันลมฝนที่พัดมาหลายทิศทาง

เป็นลักษณะการสร้างบ้านแบบโบราณ ที่ไม่ได้ใช้ส่วนของตะปู ไม้ที่สร้างเป็นไม้ตะเคียน บ้านขุนภิรมย์ ใช้เป็นสถานที่คุ้มขี้เหล็กโทษ ก่อนที่ทางราชการจะมารับกุโบร์ของขุนภิรมย์ และภรรยา อยู่ภายในบริเวณสวนยางพาราของบ้าน ถูกฝังไว้ใกล้กับสวนยางพาราลูกหลาน กุโบร์ดังกล่าวเป็นกุโบร์ของตระกูล ซึ่งลักษณะของหลุมฝังศพของขุนภิรมย์และภรรยา จะมีความแตกต่างจากหลุมฝังศพอื่น คือ หินที่ใช้ปักจะมีลวดลาย แตกต่างจากหลุมศพอื่น ที่ลักษณะของหินจะเรียบไม่มีลวดลายกุโบร์โบราณมีสองส่วนในพื้นที่ของตำบลเขาขาว ซึ่งทั้งสองกุโบร์อยู่ในพื้นที่สวนยางพาราของชาวบ้าน กุโบร์แห่งแรก จากข้อมูลคำบอกเล่าของชาวบ้านในพื้นที่เขาขาวกล่าวว่า อยู่ในสวนยางพาราใกล้กับบ้านของชาวบ้าน โดยทั้งนี้ไม่ปรากฏข้อมูลว่าเป็นกุโบร์ของผู้ใด ข้อสันนิษฐานจากชาวบ้านเขาขาวทราบเพียงว่า มีหลุมศพมานานแล้ว คาดว่าเป็นกุโบร์ของคนมาเลเซีย มีสองหลุมศพเป็นหลุมศพผู้ชาย [16]

(a) Barn or “Rein-Khow” Villagers like to build buildings like this to preserve paddy rice for a long time, protect it from insects, and to show respect to Mae Phosok. Most of them are built separately from the residence. or built under the same roof but in separate buildings

(b) Khun Phirom’s house It is the architectural style of a traditional local house, which is a wooden house on a high stilt. Constructed with natural materials including pillars, floors, walls of the house are wedged wood without using nails. The roof is covered with the leaves of the Si-Reng tree. The base of the house pillar is supported by stone or cement to prevent termites. But nowadays, zinc sheets are used to cover the exterior.

Figure 4 Traditional architectural style in Khao Khao Subdistrict

2.3 ด้านภูมิปัญญา

1) เครื่องจักรสาร จากการผลิตพื้นที่บ้าน นายลิเผ่น โสะเต่ง อายุ 76 ปี เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการทำเครื่องมือ เครื่องใช้ ไม่ว่าจะเป็น ไม้เท้า เครื่องมือทำการเกษตรโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้อง

กับการทำนา ซึ่งเป็นอาชีพหลักที่สำคัญของคนเขาชาวในอดีต เครื่องมือจับปลา โดยอาศัยความรู้ความชำนาญของนายลิเผ่น จนมีความเชี่ยวชาญในการทำอุปกรณ์ต่างๆ โดยอาศัยภูมิปัญญาโบราณและความรู้ความเข้าใจถึงสรีระร่างกายของมนุษย์ในการทำ และจับสิ่งของ ทำให้เครื่องมือทางการเกษตรของท่านทุกชิ้นสามารถจับได้ถนัดมือเพราะผ่านการกลา ขัดถูให้แบนจับได้ถนัดมือ ไม่เจ็บมือ มีความคงทนมากกว่าของที่หาขายตามท้องตลาด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเครื่องมือการเกษตรของพื้นที่เขาขาว นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการทำเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น กลอง ซอ เป็นต้น [17]

นายสุพจน์ งามสมัน ม.4 ต.เขาขาว อ.ละงู จ.สตูล ผู้มีความชำนาญในการทำเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำด้วยวัสดุจากธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็น ไม้ ถั่วฝัก กล้วย กล้วย ใบบัว ต้นลิหรั่ง ซึ่งเป็นงานที่เกิดจากฝีมือและความคิดสร้างสรรค์ของผู้จัดทำ ประกอบกับความจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องมือกับงานชนิดต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ ตามวิถีชีวิตประจำวัน ในการสร้างสรรค์ผลงานออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้ามเครื่องมือเครื่องใช้ เสื้อ ภาชนะใส่สิ่งของ ร่วมกันแดดผน เป็นเอกลักษณ์ภูมิปัญญาของชุมชน คำว่า “จักสาน” คำว่า จัก คือ การทำให้เป็นแฉก เป็นหยักด้วยฟันเลื่อย หรืออีกวิธีการหนึ่ง การที่ชาวบ้าน ใช้คมมีดผ่าไม้ผ่นแล้วทำให้เป็นเส้นบางๆ วิธีการอย่างนี้เรียกว่า จัก เช่นกัน ส่วนไม้ผ่น หรือ หวาย ที่จักออกมา เป็นเส้นบางๆ นั้นเรียกว่า ตอก ถึงตอนนี้การที่ชาวบ้านนำตอกมาขัดกันจนเกิดลวดลายที่ต้องการ เราเรียกว่า สาน ต่อจากนั้นแล้วก็จะเป็นการสร้างสรรค์ให้เกิดรูปทรงต่างๆ จนท้ายที่สุดเป็นภาชนะสามารถนำไปใช้สอยได้ตามต้องการ จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ลายจะเน้นออกเป็นลายดั้งเดิมที่ทำสืบต่อกันมา ไม่มีสีส่นแต่จะเน้นตรงรายละเอียดการใช้สอย [18]

2) วิถีข้าวเขาขาว เรื่องของข้าว ไม่ได้มีแต่เฉพาะภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น ข้าวในพื้นที่ภาคใต้ก็น่าสนใจไม่น้อยเช่นกัน โดยเฉพาะในพื้นที่โบราณดึกดำบรรพ์ในมหายุคพาลีโอโซอิก ช่วงอายุ 540-250 ล้านปีก่อน ในพื้นที่ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ความเก่าแก่ของพื้นที่นี้สืบเนื่องมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ยุคก่อนไดโนเสาร์ ผ่านยุคมนุษย์ถ้ำ และยุคประวัติศาสตร์ในปัจจุบันพื้นที่นี้ยังคงเรื่องราวที่น่าสนใจเสมอมา โดยเฉพาะเรื่องสืบเนื่องของข้าว อย่างเช่นเรื่องตำนานความเป็นมาของพื้นที่ตำบลเขาขาว ที่เล่าสืบต่อกันเป็นข้อมูลสำคัญปรากฏอยู่ตามแหล่งข้อมูลต่างๆ ถึงที่มาของพื้นที่ว่า มีพระยา 2 คน แย่งทำมาหากินกันในพื้นที่ดังกล่าวนี้เพราะดินใน บริเวณพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ สำคัญของตำนานนี้จึงสะท้อน ความขัดแย้งจากการแย่งชิงพื้นที่อุดมสมบูรณ์ ความอุดมสมบูรณ์ที่กล่าวถึง หากพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ในปัจจุบัน และปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพของมนุษย์ ซึ่งคนไหนไม่พ้นเรื่องอาหารการกิน ข้าว จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพ แต่ความขัดแย้งคงไม่ได้เกิดจากการแย่งข้าว แต่เกิดจากการแย่งชิงพื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่จึงมีความสำคัญมาตั้งแต่ยุคเริ่มต้นของผู้คนในแถบตำบลเขาขาว และบางส่วนของตำบลน้ำผุดด้วยเช่นกัน ทั้งอาจจะเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญแหล่งหนึ่งของสตูล ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนในพื้นที่มีอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ปริมาณข้าวสารมีเพียงพอที่จะรับประทานและแปรรูปขายเป็นข้าวกล้องที่มาจากเพาะปลูกของชาวบ้านและสมาชิกกลุ่มข้าวสารที่นำมาขัดสีในเครื่องสีแบบดั้งเดิม ทำให้คุณภาพของข้าวจากกรรมวิธีนี้มีคุณภาพที่ดีกว่าข้าวกล้องที่ใช้เครื่องขัดสีแบบทันสมัย โดยยังมีขั้นตอนการผลิตแบบดั้งเดิม [19]

(a) The leaves of the Reng tree or “Si-reng” are woven at the base of the leaves to create a fixed, unfolded shape. To use to make umbrellas to protect from the sun and rain.

(b) Mats made from the skin of plants that grow along the water’s edge can grow everywhere. Villagers like to use it to make mats. Because it will make a mat that is soft and durable.

(c) Buckets and baskets Made from the skin of bamboo Popular hanging on the wall of the house. Because it’s easy to pick up and use. and protects against moths and termites

Figure 5 Handicraft

3) วิธีการแพเขาขาว การตีหมาแพ หรือเครื่องตีมีลักษณะต่างๆ ที่เกิดจากกาแพ ซา และโกโก้ เป็นเรื่องปกติของผู้คนทั่วไปในปัจจุบัน เรามักจะพบร้านกาแพและร้านขายเครื่องตีมีลักษณะนี้อยู่ทั่วไป นอกจากนั้นสินค้าเครื่องตีมีกลุ่มนี้ก็มีหลากหลายหากมองไปในอดีตร้านที่เราเห็นอยู่ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นกาแพยี่ห้อดังจากต่างประเทศร้านกาแพอดีตเรามักจะนั่งทานในร้านประจำชุมชนร้านค้าทั่วไปซึ่งจะเป็นวิถีปกติที่มักพบได้โดยทั่วไปตามสังคมชนบทหรือตามเมืองเก่า ซึ่งในอดีตลูกค้ากลุ่มหลักที่เราเห็นตามร้านกาแพโบราณเหล่านี้จะเป็นกลุ่มคนสูงอายุหรือส่วนหนึ่งเมื่อพูดถึงเรื่องน้ำชากาแพคือวิถีวัฒนธรรมของชาวมุสลิม มีการพบปะสังสรรค์กันในรูปแบบร่วมกลุ่มโดยมักมีเครื่องตีประเภทกาแพ พร้อมทำกิจกรรมอื่น เช่น การนั่งดูนกปรอทหัวโขน นั่งพูดคุย หรืออาจจะเสร็จจากกิจกรรมต่างๆ แล้วมานั่งพูดคุยกัน เป็นภาพที่ตีแสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มพูดคุยปรึกษากัน ความขัดแย้งความเห็นต่าง ถูกพูดคุยทำความเข้าใจกัน เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของร้านกาแพร้านน้ำชาในอดีต การตีหมาแพจึงเป็นสิ่งที่คู่กับสังคมไทยมานานในหลายภูมิภาค โดยเฉพาะในภาคใต้ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าเรารับวัฒนธรรมนี้มาจากต่างประเทศ ชาวยุโรปรับจากผู้คนในอเมริกากลาง ถ่ายทอดกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันที่เราเห็นชนตึกกาแพ สูตรการปรุงกาแพที่หลากหลาย แต่หากพิจารณาให้ดี จะเห็นว่าดินแดนแรกๆ ที่ต่างชาติเดินทางเข้ามาคือบริเวณคาบสมุทรมลายู ดังนั้น ผู้คนในบริเวณนี้จึงได้รับเอาอิทธิพลของวัฒนธรรมชาวกาแพเข้ามาในยุคแรกก่อนพื้นที่อื่นในบริเวณเดียวกัน [20]

พื้นที่ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีเรื่องราวของกาแพเข้ามาสู่ชุมชนกว่า 100 ปี มาแล้ว จากคำบอกเล่าพันธุ้กาแพที่ปลูกอยู่ในพื้นที่ขามมีอายุกว่า 100 ปี เป็นเมล็ดพันธุ์ที่นำมาจากประเทศซาอุดีอาระเบีย

ข้อเท็จจริงจะเป็นอย่างไรนั้นสามารถที่จะพิสูจน์ได้ด้วยการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่าพันธุ์กาแฟจากตะวันออกกลาง สำหรับกาแฟของเขาชาว รู้จักกันในนาม โกบีนาซ่า ซึ่งชื่อเดิมคือ โกบีตอละ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผลิตโดย นางตีะ สำเร เป็นกาแฟพื้นถิ่นสกุลสายพันธุ์โรบัสต้า ซึ่งพบเป็นจำนวนมากในพื้นที่ตอละ บริเวณริมคลองโละหลังหลาที่ไหลผ่านตำบลน้ำผุดและตำบลเขาขาวอุดมไปด้วยแร่ธาตุจากภูเขาหินปูนยุคออร์โดวิเซียน อายุกว่า 450 ล้านปี ปัจจุบันปลูกสืบทอดกันมา 4 ช่วงอายุคนในระยะเวลาที่มากกว่าสองปี ที่ผ่านมามีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในรูปแบบของการสนับสนุนทางวิชาการโครงการอบรมพัฒนาทำให้พื้นที่เขาขาวมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่ดีขึ้นด้วยความร่วมมือของชุมชน มหาวิทยาลัยและองค์กรในท้องถิ่น และจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของทางคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทำให้เห็นว่าเรื่องของ กาแฟ ในพื้นที่ของตำบลเขาขาว เป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เป็นพื้นที่ปลูกกาแฟบนแผ่นดินดึกดำบรรพ์ เป็นการปลูกและผลิตโดยกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งจะต้องมีวิถีที่แตกต่างจากการปลูกกาแฟในพื้นที่อื่น ๆ ที่ดำเนินไปด้วยวิถีของชุดความเชื่อแบบ ผี พุทธ พราหมณ์ นอกเหนือจากนั้นยังเป็นพื้นที่ปลูกกาแฟที่รักษาเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาอย่างยาวนาน ในเรื่องของพันธุ์กาแฟ วิธีการจัดการพื้นที่ โดยไม่ใช้สารเคมี และที่สำคัญภายในพื้นที่เองมีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรแม่บ้านนาซ่าเหนือ จากการเก็บข้อมูลทำให้ทราบว่าจุดมุ่งหมายสำคัญคือการทำกาแฟโบราณบนแผ่นดินดึกดำบรรพ์ ปลอดภัยพิช โดยจะใช้เป็นจุดดึงดูดความสนใจในตัวกาแฟที่จะผลิตจากเขาขาว แต่ยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้นด้วยการสนับสนุนอุปกรณ์จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และการใช้ภูมิปัญญาของพื้นที่ในการปรับแต่งอุปกรณ์คั่วเมล็ดกาแฟขึ้นใช้เอง ซึ่งสามารถที่จะใช้ได้ดี ดังนั้นการศึกษาเรื่องของกาแฟเขาขาว ที่จะแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของพื้นที่ตำบลเขาขาว จึงจะเป็นสิ่งช่วยสนับสนุนการพัฒนา กาแฟ บนแผ่นดินดึกดำบรรพ์ของวิสาหกิจชุมชนเขาขาวได้เป็นอย่างดี [21]

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล สามารถสรุปสาระสำคัญและอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

ด้านประวัติศาสตร์ พื้นที่เขาขาวมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน พบร่องรอยของมนุษย์เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ตั้งแต่ก่อนยุคประวัติศาสตร์ในยุคหินใหม่ จากการค้นพบเครื่องมือเครื่องใช้ ร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์ตามเพิงถ้ำหลายแห่งในพื้นที่ แสดงให้เห็นถึงผู้คนเป็นอีกจุดเน้นหนึ่งของการท่องเที่ยวในพื้นที่ นอกจากนี้จะมุ่งไปที่เรื่องของซากดึกดำบรรพ์เพียงอย่างเดียว ส่วนข้อมูลในยุคประวัติศาสตร์นั้น ชัดเจนทั้งในส่วนที่เป็นเอกสารและเรื่องราวเล่าขาน ถึงความสำคัญของพื้นที่ที่มีการแย่งชิงกันโดยเฉพาะพื้นที่ในการทำนา ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวสำคัญในพื้นที่และเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต ตั้งหลักแหล่งในอดีต เป็นข้อมูลสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่สามารถจะนำเสนอเป็นข้อมูลประกอบกิจกรรมในการท่องเที่ยวต่อไป ที่ปัจจุบันยังไม่ได้กล่าวถึง

ด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับแนวคิดทางศาสนาอิสลาม ทั้งเรื่องของวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แหล่งที่อยู่อาศัย พิธีกรรม อาหารการกิน ความเชื่อลักษณะนี้ได้ช่วยอนุรักษ์ ซากดึกดำบรรพ์ และสถานที่สำคัญบางส่วนไว้ได้ ทั้งความคิดความเชื่อที่ยึดหยุ่นยอมรับความแตกต่างของผู้คนในพื้นที่ แต่ยังคงรักษา

เอกลักษณ์วัฒนธรรมมุสลิมของตนเองไว้ได้ และพร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มต่าง ๆ วัฒนธรรมของคนในพื้นที่จึงเป็นสิ่งี่รองรับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ทั้งกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอย่างอินโดนีเซีย และมาเลเซียที่อยู่ภายใต้วัฒนธรรมมุสลิมเช่นเดียวกัน อีกด้านหนึ่งก็จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของกลุ่มวัฒนธรรมอื่นที่จะเข้าไปซึมซับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่เขาขาว

ด้านภูมิปัญญา จะเป็นเรื่องของเอกลักษณ์ดั้งเดิมที่ยังคงปฏิบัติรักษาไว้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเครื่องมือเครื่องใช้ ที่จัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์การใช้งานโดยแท้จริง ทำให้สิ่งของเครื่องใช้เหล่านั้นมีลักษณะที่เหมาะสมมือใช้งานได้ดี ใช้งานได้อย่างยาวนาน ผลิตจากวัตถุประสงค์ธรรมชาติในพื้นที่ เช่น ด้ามของเครื่องมือต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นจอบ พร้า ด้ามจับจะถูกกลาให้เหมาะกับการจับของอุ้งมือ ใช้งานได้นานไม่เจ็บมือ หรือเรื่องของการแปรรูปอาหาร อย่างการทำข้าวเม่า ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ที่ไม่ใช่อยู่ที่ความแปลก แต่อยู่ที่การรักษาเอกลักษณ์ในการผลิตมาอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการศึกษาวิจัยที่เกิดขึ้น ได้ถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลเขาขาว ข้อมูลในการแนะนำสถานที่ ความสำคัญของพื้นที่โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว หรือผู้คนที่เข้าเยี่ยมชมแหล่งธรณีถ้ำทะเล ภูเก็ตท้องถิ่นนอกจากจะแนะนำ ให้ความรู้ทางธรณีวิทยาแล้ว ยังสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน ในเรื่องของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ได้ดียิ่งขึ้นสร้างความรับรู้ให้นักท่องเที่ยว และสามารถต่อยอดไปยังกิจกรรมอื่นของชุมชนได้อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผลิตสินค้าพื้นบ้าน อาทิเช่น ขนมพื้นถิ่น เครื่องมือเครื่องใช้ที่แท้จริง และรูปแบบของที่ระลึก กาแฟโบราณ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ และนอกจากนั้นการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ของตำบลเขาขาว ยังเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนข้อมูลในการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งทางคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ส่งเข้าประกวดจนได้รับรางวัลชนะเลิศพร้อมโล่พระราชทานจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานการแข่งขันทางวิชาการระดับอุดมศึกษาราชภัฏบุรีรัมย์ มหกรรมวิชาการและวัฒนธรรมนานาชาติ 14 – 16 กุมภาพันธ์ 2566 โดยการนำเสนอถึงการสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวชุมชน สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถเปลี่ยนแปลงชุมชน ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต

ด้วยความสมบูรณ์ของพื้นที่เขาขาว และการลงพื้นที่เก็บรวบรวมศึกษาข้อมูล จนนำมาซึ่งกิจกรรมเพื่อส่งเสริม รองรับการท่องเที่ยว ซึ่งส่วนหนึ่งจัดโดยพื้นที่เอง และบางส่วนเป็นความร่วมมือของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อย่างกิจกรรมล่าสุดคือ กิจกรรมตำข้าวเม่า ของดีเขาขาว ปีพ.ศ.2566 จัด ณ ตลาดนัดนานา สตุลจีโอพาร์ค เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกิดจากการศึกษาวิจัยในพื้นที่ และด้วยองค์ประกอบต่างๆ ในช่วงต้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสภาพทางภูมิศาสตร์ นำไปสู่สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่เขาขาว ความต่อเนื่องยาวนานของพื้นที่และผู้คน ทำให้กลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญของพื้นที่ ที่ตั้งตามด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ และงามด้วยวิถีชีวิตชนบธรรมเนียมประเพณี ความโอบอ้อมอารี เข้าใจโลกและความเปลี่ยนแปลง ทำให้พื้นที่ตำบลเขาขาวมีศักยภาพสูงในการรองรับกับการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป ผลจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่า พื้นที่เขาขาวมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในเรื่องของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีคุณค่า มีความสำคัญนอกจากระดับพื้นที่แล้วยัง

มีความสำคัญระดับชาติที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเป็นข้อมูลแนะนำนักท่องเที่ยว สร้างผลิตภัณฑ์ หรือต่อยอดภูมิปัญญาที่มีอยู่ หรือการเรียนรู้อาณาภูมิปัญญาที่มี หรือแม้กระทั่งการนำผลการศึกษาไปปรับปรุงข้อมูลของหน่วยงานในพื้นที่ให้เป็นที่น่าสนใจ ทันสมัยมากยิ่งขึ้น เพื่อใช้รองรับการท่องเที่ยวต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป ซึ่งผลจากการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยคือ วิธีการนำข้อมูลความน่าสนใจของพื้นที่เขาขาว สู่โลกภายนอกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะทางโซเชียลมีเดีย ทั้งการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือการจัดฝึกอบรมให้กับผู้สนใจ ผู้ประกอบการในพื้นที่ทั้งที่พัก ผลิตภัณฑ์ และการท่องเที่ยว

References

- [1] Khao Khaow Subdistrict Administrative Organization. (2020, March 25). *Khao Khaow History*. <http://www.khaokhaw.go.th/front/menu/3/184>. (In Thai)
- [2] Sripong, S. (2014). *Historical Development of Satun City*. Faculty Humanities and Social Sciences Songkhla Rajabhat University. (In Thai)
- [3] Rittapirom, B. (2003). *History of Satun City*. OdeonStore Printing. (In Thai)
- [4] Rittapirom, B. (2005). *A Collection of Stories about the City of Satun*. Thai Wattana Printing. (In Thai)
- [5] Document and Archives Committee. (1999). *Culture, Historical Development, Identity and Wisdom*. Kurusapa Printing. (In Thai)
- [6] Songmueang, S. (1979). *Development of Songkhla Provinces: During the Thonburi and Early Rattanakosin Era (1767-1901)*. Srinakharinwirot University Press. (In Thai)
- [7] The Fine Arts Department. (2011). *Thai History from Henry Burney Documents*. The Fine Arts Department. (In Thai)
- [8] Somkiatkul, W. et al. (2018). *Participation in Community Environmental Management. To Develop as a Tourist Destination: A Case Study of Nam Phut Sub-district Community, La-ngu District, Satun Province*. Thai Health Promotion Foundation. (In Thai)
- [9] Eaiddee, P. et al. (2016). *Community-based Tourism Management Model Project for the Restoration of Natural Resources, Hua Thang Community, La-ngu Sub-district, La-ngu District, Satun Province*. Thailand Science Research and Innovation (TSRI). (In Thai)
- [10] Longsamarn, Y. et al. (2007). *Community Potential Study Project for Ban Bo Jed Luk Tourism Management, Paknam Subdistrict, La-ngu District. Satun Province: Complete Report*. Thailand Science Research and Innovation (TSRI). (In Thai)
- [11] The Fine Arts Department. (2014). *A Project to Disseminate Knowledge on Prehistoric Archeology and Early History in the Areas of Songkhla and Satun Provinces*. Bangkok In House Co., Ltd. Printing. (In Thai)

- [12] Khao Khaow Subdistrict Administrative Organization. (2020, March 25). *Khao Khaow History*. <http://www.khaokhaw.go.th/front/menu/3/184>. (In Thai)
- [13] Sripong, S. (2014). *Historical Development of Satun City*. Faculty of Humanities and Social Sciences Songkhla Rajabhat University. (In Thai)
- [14] Senmhan, B. (2020, January 25). Personal interview [Personal interview].
- [15] Sengte, A. (2020, July 11). Personal interview [Personal interview].
- [16] Sengte, A. (2020, July 11). Personal interview [Personal interview].
- [17] Sothang, L. (2020, 1- March). Personal interview [Personal interview].
- [18] Ngasaman, S. (2020, July 11). Personal interview [Personal interview].
- [19] Sengte, A. (2020, July 11). Personal interview [Personal interview].
- [20] Samre, D. (2020, 11 July). Personal interview [Personal interview].
- [21] Jaisamuth, T. (2020, 13 July). Personal interview [Personal interview].